

Allochtone vrijwilligers 2.0

Amsterdam, 2008

1. Gezocht en gevonden: allochtone jongeren

Organisaties en lokale overheden klagen vaak dat ze niet-westerse allochtone jongeren¹ moeilijk kunnen bereiken. Er worden informatieavonden georganiseerd, debatten gehouden en trainingen gegeven. Vaak wordt gekozen voor een sandwichformule waarmee vormende activiteiten worden afgewisseld met verstrooiing en recreatie. Dat blijkt noodzakelijk om de jongeren te trekken, want anders komen er niet veel.

Allochtone jongeren lijken zich ook minder te organiseren. Er komen weliswaar meer (allochtone) jongerenverenigingen, maar het merendeel van de allochtone vrijwilligersorganisaties wordt nog gedomineerd door vooral mannen van de eerste generatie.

Het beeld dat hierdoor kan ontstaan is dat allochtone jongeren met moeite zijn te interesseren om deel te nemen aan de samenleving en dat ze zich zelden organiseren. Allochtone jongeren zouden weinig aan vrijwilligerswerk doen. Er zijn onderzoeken die dat beeld bevestigen (zie het eindrapport vrijwilligerswerk Allochtonen van Regioplan uit 2005), terwijl de conclusie van het verkennend onderzoek “Welzijn versterkt burgerschap” (Engbersen, 2007) juist is dat veel allochtone jongeren zich juist wel inzetten, bijvoorbeeld als mentor of maatje in projecten voor risicjongeren of risicoleerlingen.

De Nationale Jeugdraad concludeerde in het Onderzoeksverslag Vrijwilligerswerk (2005) dat jongeren massaal bereid zijn anderen vrijwillig te helpen, maar dat veel jongeren (allochtoon en autochtoon) afhaken wanneer het moet gebeuren in traditioneel organisatorisch verband of onder de noemer vrijwilligerswerk. De Jeugdraad concludeert dan ook dat er gesleuteld moet worden aan het imago van vrijwilligerswerk.

Interessant is het daarom te kijken wat allochtone jongeren aan vrijwilligerswerk doen buiten de traditionele vrijwilligersorganisatie, bijvoorbeeld op het internet.

Want terwijl een doorsnee welzijnsorganisatie blij is met 50 allochtone jongeren op een discussieavond, kan het zo zijn dat op hetzelfde moment honderden jongeren over hetzelfde onderwerp discussiëren op het internet. Vele tienduizenden allochtone jongeren zijn namelijk actief op tientallen, misschien wel honderden websites, communities en vriendengroepen als hyves. Dagelijks onderhouden deze jongeren op die manier niet alleen hun sociale contacten, ze discussiëren en wisselen informatie uit waarmee hun deelname aan de Nederlandse samenleving vergemakkelijkt wordt.

Deze sites en communities² zijn opgezet en worden onderhouden door vrijwilligers die er soms wel 30 uur per week mee bezig zijn. Het is een vorm van vrijwilligerswerk die vaak buiten het gezichtsveld valt van beleidsmakers en gesubsidieerde instellingen. Omdat het de verwachting is

---

¹ Wanneer in deze notitie wordt gesproken over allochtonen, worden hiermee de groepen bedoeld die door het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) worden gerekend tot de niet-westerse allochtonen. De definitie van het begrip allochtoon is volgens het CBS 'een persoon van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren'. Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan. In deze notitie ligt het accent op Turkse en Marokkaanse jongeren.

² In de klassieke sociologie was een community een groep van mensen die met elkaar op een bepaalde locatie verkeren. Op het internet wordt een community gevormd door individuen die op een bepaalde locatie op het internet één of meerdere interesses delen. Allochtone communities zijn plekken op het net waar jongeren samenkomen vanwege een gedeelde etnische achtergrond. Daarnaast is in dit onderzoek ook aandacht voor de website 'wjblijvenhier.nl' waarop jongeren elkaar vinden op hun gemeenschappelijke religieuze (islamitische) achtergrond.

dat deze virtuele vorm van vrijwilligerswerk een steeds grotere rol in onze samenleving zal gaan spelen, heeft ACB Kenniscentrum een kort verkennend onderzoek uitgevoerd. In het kader van dit onderzoek is literatuurstudie verricht, zijn initiatiefnemers van verschillende van deze sites geïnterviewd en is gesproken met enkele bezoekers van deze sites. Verder is gebruik gemaakt van de ervaringen van de auteur, die in 2005 als vrijwilliger initiatiefnemer was van het Allochtonenweblog. Ook heeft er overleg plaats gevonden met het landelijke Movisie, dat in 2007 een onderzoek is gestart naar digitaal vrijwilligerswerk.³

Deze notitie vormt het verslag van het verkennende onderzoek van ACB Kenniscentrum. Het verslag heeft als titel gekregen ‘allochtone vrijwilligers 2.0’ om te benadrukken dat het om een nieuwe generatie (allochtone) vrijwilligers gaat, die zich op een andere manier organiseert dan eerdere generaties. De toevoeging 2.0 is een knipoog naar de term web 2.0, waarmee meestal wordt bedoeld op innovaties als weblogs, podcasts, wikis, social networking sites, marktplaatsen en peer-to-peer diensten.⁴ Alles staat bij web 2.0 in het teken van delen van foto's, contacten, links, lijstjes, persoonlijke voorkeuren, agenda's en vrienden.⁵

Ewoud Butter, ACB Kenniscentrum
Amsterdam, 2008

---

³ De term “online of digitaal vrijwilligerswerk” wordt als volgt gedefinieerd: Activiteiten die verricht worden zonder marktconforme compensatie, zonder dwang, in georganiseerd verband en grotendeels ten behoeve van andere mensen of voor de samenleving, en die geheel verricht worden via het internet.

⁴ Valerie Frissen (2008), De digitale diaspora; de virtuele realiteit van de multiculturele samenleving, Forum jaarlezing, p. 24

⁵ Nieuw met web 2.0 is dat het delen van al die persoonlijke informatie gemakkelijker en aantrekkelijker is geworden dankzij technische vooruitgang en bijvoorbeeld door gebruik te maken van trefwoorden (tags) en rss-feeds. Informatie van diverse websites is gemakkelijker bij elkaar te brengen en ook makkelijker terug te vinden.

2. Van karrespoor naar digitale snelweg

De meeste van de ouders van de niet-westers allochtone jongeren kwamen ooit van het platteland. De wereld hield daar in de jaren 50 en 60 vaak op bij de horizon of bij het eerstvolgende dorp. Moderne communicatiemiddelen als radio, en tv ontbraken of waren alleen weggelegd voor de gefortuneerden. Familie en vrienden woonden allemaal in de buurt en de gemeenschap waartoe ze behoorden was bereikbaar via het karrespoor of een provisorisch aangelegde weg met hobbels en gaten.

De jongeren van nu, en zeker wanneer ze na 1980 zijn geboren, zijn niet opgegroeid langs een karrespoor, maar aan de digitale snelweg. Zij worden aangeduid als de internetgeneratie, de dotcom-generatie, joystick-generatie, de sms-generatie, de google-generatie, de knip- en plakgeneratie of, om in de terminologie te blijven de 'digitale autochtonen': ze zijn geboren en getogen in de digitale wereld.⁶ De digitale technologie vormt een vanzelfsprekend en natuurlijk onderdeel van al hun dagelijks bezigheden. Ze maken gebruik van diverse media en vaak ook tegelijkertijd (multitasking). Dit geldt voor autochtone jongeren en allochtone jongeren.

Dankzij het gebruik van nieuwe media kunnen jongeren constant met elkaar in contact blijven. Met behulp van SMS, MMS, hyveskrabbels en microblogs als Twitter laten ze elkaar weten waar ze zijn en wat ze aan het doen zijn. Door middel van filmpjes, plaatjes en profielensites als hyves laten ze elkaar zien wie ze zijn of wie ze zouden willen zijn. Email gebruiken ze veel minder dan hun ouders.

Zowel in autochtone als allochtone families is er sprake van een digitale generatiekloof. In veel gezinnen zijn de kinderen aanmerkelijk handiger met de computer dan hun ouders. Dit geldt zeker in allochtone gezinnen.

Twintig jaar geleden beschikte het gemiddelde huishouden over niet veel meer dan één tv en één gemeenschappelijke telefoon. Het was in die tijd voor ouders veel gemakkelijker toezicht te houden op het mediagebruik van hun kinderen. Tegenwoordig is dat in een huishouden met meerdere tv's, video's, dvd's, internet, gsm's en spelcomputers een onmogelijke opgave geworden. Ouders en andere opvoeders als docenten hebben weinig zicht op de virtuele belevingswereld van de jongeren, die veel meer dan hun ouders en docenten gebruik maken van toepassingen als MSN, weblogs en profielsites als hyves. Vanuit hun slaapkamer, het internetcafé of de bibliotheek kunnen jongeren gemakkelijker contacten onderhouden met vrienden en vriendinnen.

Volgens Jos de Haan, Christian van 't Hof en Rinie van Est is het aannemelijk dat digitale technologie leidt tot een verdere verschuiving van de invloedbalans in de pedagogische driehoek van peers- opvoeders-media (SCP 2006). De rol van de traditionele opvoeders zoals ouders en docenten kan volgens hen verder overgenomen worden door leeftijdgenoten (peers) en bedrijven die hun doelgroepen op het internet gericht kunnen selecteren en benaderen. De bemoeienis van ouders met jongeren wordt minder, en jongeren geven in onderling samenspel hun ontwikkeling steeds meer zelf vorm. Gedeelde mediavoorkeuren versterken de oriëntatie op de vriendenkring en bevorderen volgens De Haan e.a. een horizontale cultuuroverdracht. "ICT zorgt voor een sterkere binding aan de *peer group* en maakt het voor ouders moeilijker om hun culturele voorkeuren aan hun kinderen over te dragen.(...) Met de leeftijdgenoten (of anonieme contacten die zich als zodanig voordoen) ontstaan een soort peer-to-peer netwerken, waarbinnen jongeren taboes en levenskeuzes bespreken en experimenteren met hun identiteit. Internet maakt het

---

⁶ Valerie Frissen (2008), blz. 27

mogelijk om restricties van de thuissituatie te omzeilen en de anonimiteit van het medium reduceert het probleem van schaamte en drempelvrees..”

Ook uit de in maart 2007 door Forum gepubliceerde trendstudie *Van Vasten tot Feesten* wordt geconstateerd dat de omgang tussen moslimouders en hun kinderen aan het veranderen is. Jongeren gaan volgens deze studie meer hun eigen gang en vragen zich minder af of de ouders het wel goed vinden. Ook onder meisjes is er een duidelijke tendens de controle door ouders en familie te omzeilen. Internet biedt islamitische meisjes een alternatief om, zonder medeweten van de familie, afspraakjes te maken.⁷

Dat ouders minder toezicht hebben op de vrijetijdsbesteding van hun kinderen, vergroot misschien wel hun zorgen hierover. Op het internet kunnen de ouders hun kinderen moeilijker beschermen tegen mogelijke gevaren. Ook op het internet wordt namelijk gepest, vinden criminele activiteiten plaats en is er sprake van seksuele intimidatie. Daarnaast maken ouders en docenten zich zorgen over het vermogen van kinderen om alle informatie die ze ontvangen kritisch te kunnen duiden. Ook bestaat er de angst dat kinderen achter de computer vereenzamen en te weinig contact met anderen hebben.

3. Computerbezit en internetgebruik allochtonen

Nederlanders bivakkeren gemiddeld 18 à 19 uur per week achter een beeldscherm om tv te kijken of te computeren. Dit getal is al dertig jaar redelijk constant. De opkomst van het internet blijkt voorsnog niet te leiden tot een spectaculaire toename van het aantal beeldschermuren. De uren die aan het internetten worden besteed, gaan vooral ten koste van de tv. De laatste jaren is er sprake van een daling van de televisiekijktijd ten gunste van het internet. Bij jongeren is het internet populairder dan de tv. Ze zijn dagelijks 2,5 uur actief op internet en kijken 1,7 uur ingespannen tv. De tv staat wel 2,7 uur per dag aan, maar functioneert hiervan 1 uur als ‘levend behang’, zonder dat er naar gekeken wordt. (Boogert, 2006).

Omdat er nog steeds sprake is van een snelle toename van het pc-bezit en internetgebruik, zijn cijfers hierover al snel verouderd. Volgens het CBS beschikte in 2007 83% van de Nederlandse huishoudens over een pc met een internetaansluiting; dat is een stijging van 12% in vergelijking met 2004 en van 19% in vergelijking met 2003.

De recentste cijfers over computerbezit en internettoegang bij allochtonen, betreft allochtone gezinnen met kinderen tussen de 15 en 25 jaar (zie tabel 1). Hieruit blijkt dat vrijwel alle autochtone jongeren in een gezin leven met een computer (97%) en internetaansluiting (91%). Bij Surinaamse en Antilliaanse jongeren liggen deze percentages ongeveer 10% lager en het computerbezit en internettoegang ligt bij Turkse en Marokkaanse jongeren ongeveer 20% lager dan bij autochtonen (Van den Broek & De Haan, 2006).

Tabel 1. Computerbezit en internettoegang in huishouden, naar etniciteit, 15-25jarige inwoners van de 50 grootste Nederlandse gemeenten (G50), 2004/2005 (in %)

	Computerbezit	Internettoegang
Turken	81	68
Marokkanen	78	64
Surinamers	92	80
Antillianen	89	80
Autochtonen	97	91

⁷ *Vrijheid zoeken op internet*, artikel van Sheila Kamerman in het NRC van 27 maart 2007

Bron: SCP 2006/Mira Media 2006

Dit hoeft niet te betekenen dat allochtone jongeren minder gebruik maken van het internet. Zo bleek uit een meting van het onderzoeksbureau MCA Communicatie in juni 2004 dat het internetgebruik onder Marokkaanse jongeren (15-24 jaar N=73) in Nederland 97% bedraagt. Dit kan onder andere verklaard worden uit het gegeven dat allochtone jongeren vaker dan autochtone jongeren buitenshuis internetten, zoals in de bibliotheek, het internetcafé, het buurthuis of op school (Geense & Pels, 2002; d'Haenens, et al. 2004; Van den Broek & De Haan, 2006).

Tabel 2: Locatie van internetgebruik naar etniciteit, 5-25-jarige inwoners van G50, 2004/2005 (in procenten)

	werk	school	Internet-café	bibliotheek	buurthuis	Familie, Vrienden	Kerk, moskee
Turken	9	41	5	2	0	27	1
Marokkanen	18	51	10	3	2	25	0
Surinamers	18	42	4	3	1	30	0
Antillianen	12	49	6	4	0	33	0
Autochtonen	24	55	0	3	0	38	0

Bron: SCP (LAS 2004/2005)

Internetgebruik

Uit onderzoek van d'Haenens, Van Summeren, Saeys en Koeman (2004) blijkt dat allochtone jongeren vaak kritische mediagebruikers zijn, omdat zij naast de Nederlandse media ook de media uit het herkomstland gebruiken. Hierdoor kunnen zij het (wereld)nieuws vanuit twee verschillende perspectieven bekijken.

Zij volgen de media uit het land van herkomst omdat ze ontevreden zijn over het aanbod van de Nederlandse media en omdat ze op de hoogte willen blijven van wat er in hun 'thuisland' (Turkije/Marokko) speelt. De allochtone jongeren maken hierdoor gebruik van een zogenaamd 'tweesporig mediamenü' (d'Haenens et al., 2004).

De jongeren doen dit niet alleen door (via de kabel of satelliet) te kijken naar eigen tv en een krant te lezen, maar bekijken deze oude media ook vaak via het internet. Turkse jongeren (87%) en Marokkaanse jongeren (55%) kijken vaak via het net tv, Surinaamse jongeren luisteren het meest naar eigen radiozenders en Marokkaanse jongeren het minst. Eigen kranten worden op het internet vooral door Turkse en Antilliaanse jongeren gelezen (Van den Broek & De Haan, 2006).

Uit onderzoek van d'Haenens e.a. blijkt het niet zo te zijn dat allochtone jongeren die veel de media uit het eigen land volgen, niet geïnteresseerd zouden zijn in wat er in Nederland gebeurt. Integendeel. Allereerst blijken allochtone jongeren beter te weten wat er in Nederland gebeurt dan in hun herkomstland. Sterker, allochtone jongeren, in ieder geval Marokkaanse en Turkse jongeren besteden meer tijd aan het bijhouden van het Nederlandse nieuws dan autochtone jongeren (72% autochtoon, 80% Turks en 88% Marokkaans). (d'Haenens et al., 2004).

Allochtone jongeren gebruiken internet vooral om informatie te zoeken, chatten is minder populair.

Tabel 3. Internetactiviteiten naar etniciteit, 15-25jarige inwoners van de 50 grootste gemeenten in Nederland (G50), 2004/2005 (in %)

	informatie zoeken	iets kopen, bestellen	Internet-bankieren	zomaar surfen	e-mailen	chatten
Turken	78	16	23	68	69	52
Marokkanen	81	13	15	72	78	54
Surinamers	88	15	31	79	84	68
Antillianen	84	24	46	80	84	77
Autochtonen	90	29	48	86	90	72

Bron: SCP 2006

4. Communities op het internet: een contradictio in terminis?

Vele tienduizenden allochtone jongeren zoeken dagelijks met elkaar contact op één van de vele allochtone communities, profielsites, MSN-of andere chatgroepen. Ze zoeken informatie, discussiëren, trappen lol en delen hun diepste geheimen met digitale vrienden, waarvan ze soms alleen maar de *nickname* (bijnaam) kennen.

Het internet wordt wel eens als het toppunt van individualisering beschouwt. Op het internet kun je je namelijk vrij van sociale dwang en controle bewegen. Je kunt tot op zekere hoogte anoniem surfen en zelfs een andere identiteit aannemen. Het internet biedt de vrijheid op plekken te komen waar je anders niet zou durven komen, op tijdstippen die jou het beste schikken en zonder dat je je zorgen hoeft te maken over je uiterlijk. Op het internet hoeft namelijk niemand te zien of je haar wel goed zit, of je mooi of lelijk bent, zwart, wit of geel en ook een handicap hoeft geen enkel bezwaar te zijn.

Tegenover dit positieve beeld staat dat van de contactgestoorde nerd die vlak na het ontwaken naar zijn computer stommelt, en daar vervolgens de hele dag vlucht in vriendschappen in een vage virtuele wereld die ver af staat van het werkelijke leven. Sommige ouders, allochtoon en autochtoon, zijn bang dat deze digitale vriendschappen leiden tot sociale armoede. Ze zijn bang dat hun kinderen vereenzamen en niet meer 'normaal' met anderen kunnen omgaan.

De angst bestaat dat mensen door te internetten minder tijd zouden besteden aan direct contact met mensen in *real life*. Maar uit onderzoek naar internetgebruik blijkt volgens Van den Boomen⁸ dat de tijd die men aan het internetten besteedt vooral ten koste gaat van het gebruik van andere media. Er wordt vooral minder tijd besteed aan tv-kijken, en vervolgens aan het lezen van drukwerk, het bereiden van voedsel en het slapen. Een deel van de tijd die achter de computer wordt doorgebracht, wordt juist besteed aan het onderhoud van sociale contacten. Bijvoorbeeld door te mailen, te chatten en deel te nemen aan vriendennetwerken als hyves en aan discussies op internetfora.

Internetactiviteiten blijken sterk vervlochten met het dagelijks leven en reeds bestaande netwerken waarin mensen zich in *real life* bewegen. Er zijn volgens Van den Boomen steeds meer aanwijzingen dat internetgebruikers (zowel online als offline) een groter maatschappelijk netwerk hebben dan anderen. Maar, dat grotere netwerk bestaat dan wel voor een groot deel uit vluchtige, vrijblijvende contacten (zogenaamde 'zwakke bindingen').⁹

⁸ In het hoofdstuk virtuele banden en netwerkeffecten in de bundel *Kiezen voor de Kudde* onder redactie van Jan Willem Duyvendak en Menno Hurenkamp, Van Gennep, 2004

⁹ Van den Boomen: "Zwakke bindingen heet dat in de opkomende discipline van de sociale netwerkanalyse, en dat staat tegenover de 'sterke bindingen' die intiemer en langduriger zijn, en meerdere aspecten van het leven

Jongeren leven vaak in meerdere netwerken tegelijk, waarvan zij zelf het middelpunt vormen. Door deel te nemen aan meerdere netwerken en communities tegelijk geven de jongeren vormen aan hun identiteit en kunnen ze die ook weer veranderen door netwerken voor elkaar in te wisselen.

5. Ontstaansredenen van virtuele gemeenschappen

De Amerikaan Howard Rheingold formuleerde in 1993 een definitie van virtuele gemeenschappen, waarbij het accent vooral lag op het langdurig in stand houden van publieke discussies: “Virtual communities are social aggregations that emerge from the net when enough people carry on those public discussions long enough, with sufficient human feeling, to form webs of personal relationships in cyberspace.”

Rheingold ging er van uit dat mensen de drang hebben gelijkgestemden te vinden om met hen te discussiëren en persoonlijke relaties aan te gaan. Inmiddels blijkt volgens Van den Boomen dat weinig mensen van tevoren denken: kom ik ga me eens aansluiten bij een online gemeenschap. In eerste instantie zijn mensen op zoek naar informatie over zaken die hen bezighouden zoals hobby, werk, sport, politiek, religie, kwalen e.d. En ze vinden die informatie bij lotgenoten, bij mensen die eenzelfde hobby hebben, dezelfde kwaal of problemen hebben, die fan zijn van dezelfde muzikant of een hekel hebben aan dezelfde politicus. Een voortgaande informatieuitwisseling tussen regelmatig terugkerende deelnemers kan vervolgens de ontwikkeling van een virtuele gemeenschap tot gevolg hebben.

Alhoewel online gemeenschappen vooral berusten op zwakke sociale bindingen, zijn er twee redenen die er volgens Van de Boomen voor zouden kunnen zorgen dat ze toch tot sociale effecten kunnen leiden. Allereerst zijn mensen online gemakkelijker geneigd totale vreemden hulp en informatie te bieden. Daarnaast focussen online gemeenschappen zich op een enkel gemeenschappelijke interesse, en zijn ze op die enkele noemer homogeen, maar zijn ze verder bijzonder heterogeen. Dus, terwijl in *real life* mensen vooral omgaan met mensen met een vergelijkbare sociale klasse en achtergrond, kunnen ze op het internet met zeer uiteenlopende groepen omgaan.

De vraag is in hoeverre allochtone communities passen in het beeld dat Van den Boomen schetst. Van deze communities is namelijk het typerende dat mensen elkaar daar niet alleen samen komen vanwege een vergelijkbare behoefte aan informatie, maar dat ze elkaar vooral lijken op te zoeken vanwege een vergelijkbare etnische of religieuze achtergrond. Dat gebeurt op de specifieke allochtone communities, maar ook op algemene chatfora als bijvoorbeeld die van TMF en Ilse zoeken etnische groepen elkaar op en vormen ze subfora. Ze delen niet alleen informatie, maar ze discussiëren, zoeken steun bij elkaar, wisselen ervaringen uit en helpen elkaar deel te nemen aan de Nederlandse samenleving. Zoals hun ouders dat doen

---

omspannen. Zwakke bindingen heb je met vage bekenden en kennissen of via-via-contacts, sterke bindingen met familie, gezinsleden, vrienden en goede burens. Oftewel, sterke bindingen vormen zich op grond van nabijheid en permanent onderhoud (...); zwakke bindingen op grond van toevallige connecties en partiële levensaspecten. Het ziet er naar uit dat in de huidige netwerkmaatschappij zwakke bindingen belangrijker zijn geworden voor sociale integratie dan sterke bindingen. Gemeenschappen op basis van ‘geobiografische’ tijd- en plaatsnabijheid breiden zich uit met steeds meer verschillende soorten niet- tijd- en plaatsgebonden netwerkgemeenschappen. Gemeenschappen zijn netwerken geworden, bestaande uit knooppunten waartussen voortdurend verbindingen moeten worden gelegd via transport-, media- en communicatietechnologie. Inderdaad, dat vereist een grote mate van zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid van het individu.” (Van den Boomen in het hoofdstuk virtuele banden en netwerkeffecten in de bundel *Kiezen voor de Kuddes* onder redactie van Jan Willem Duyvendak en Menno Hurenkamp, Van Gennep, 2004

in migrantenorganisaties of in de moskee, zo doen de jongeren dat in hun eigen virtuele communities.

6. Communityvorming door allochtonen

In vergelijking met de klassieke media is het internet veel interactiever. Op het web ben je niet alleen consument, maar produceer je ook content. Sinds het eind van de jaren 90 zijn allochtone jongeren, vooral Marokkanen, begonnen hun eigen sites, portals en communities op te zetten. Ze bevatten nieuws, informatie, muziek en discussies, die aansluiten bij de interesses en behoeften van hun achterban.

Er zijn inmiddels tientallen, misschien wel honderden allochtone communities. Bekende en grote communities zijn de Marokkaanse communities marokko.nl, maroc.nl, yasmina.nl, maghreb.nl, amazigh.nl en maroc.nu, de Turkse communities lokum.nl en hababam.nl en de Surinaamse site Waterkant.nl. Twee sites zijn populair bij diverse allochtone groepen: partypeeps2000.com (PP2G) en Funx.fm

De communities fungeren voor de jongeren niet alleen als een middel om te *communiceren*, maar ook om een *mening te vormen* (Brouwer & Wijma, 2006). Het internet biedt de mogelijkheid om te reageren op de actualiteit en om zaken, waaronder ook taboes, ter discussie te stellen.

De allochtone communities spelen ook een rol bij de *identiteitsvorming* van allochtone jongeren (Nijntjes, 2006). Veel discussies hebben betrekking op de vraag hoe je in de Nederlandse samenleving als allochtoon een plekje kunt veroveren. In hoeverre moet je, wil je en kan je je aanpassen? Is het mogelijk in Nederland een goede moslim te zijn? Wat is halal en wat is haram? Op de discussiefora van de communities kunnen ze hun mening vergelijken met die van leeftijdgenoten, zonder bemoeienis van hun ouders.

Over de achtergronden van de deelnemers aan de verschillende communities is weinig bekend. Het kwalitatief surveyonderzoek van Petersen (2005) onder 170 bezoekers van Maroc.nl biedt enigszins inzicht in hun 'profiel'. Zo blijkt een meerderheid van zestig procent vrouw te zijn, en is de meerderheid van de deelnemers aan discussiefora student, thuiswonend en tussen de 17 en 21 jaar zijn. Bijna alle deelnemers (98%) aan de survey geeft aan zich moslim te voelen. Autochtone Nederlanders nemen vaker deel aan discussies die gaan over de actualiteit (Brouwer & Wijma, 2006).

Volgens Annebregt Dijkman (marokko.nl) heeft 80% van de bezoekers van marokko.nl een Marokkaanse achtergrond. In die zin is volgens haar op het forum sprake van een grote mate van monoculturaliteit. Tegelijkertijd maakt een forum als marokko.nl volgens Dijkman duidelijk dat er binnen de Marokkaanse gemeenschap sprake is van een enorme diversiteit. Ook benadrukt zij dat de afzonderlijke fora op de community hun eigen subcultuur kennen met eigen onderwerpskeuze en eigen wijze van communiceren. Vergelijkbare subculturen zie je overigens ook op andere grote sites als maroc.nl en lokum.nl

7. De onderzochte allochtone communities

Er hebben zich inmiddels vele honderden allochtone communities op het internet gevormd. In het kader van dit onderzoek is gezocht naar een mix van grotere en kleinere sites, geslaagde en minder geslaagde initiatieven. Uiteindelijk is gesproken met vertegenwoordigers, en in enkele gevallen bezoekers, van de volgende sites:

- Wijblijvenhier.nl
- maroc.nl
- lokum.nl
- marokko.nl
- martenostro.nl
- turksestudenten.nl/ nieuwegeneratie.nl
- [allochtonenweblog](#)

Korte typering van de initiatieven

Maroc.nl

Maroc.nl was eind 1997 één van de eerste en geldt nog steeds als één van de bekendste allochtone communities. De website gold lange tijd als trendsetter door met initiatieven te komen als de ramadan-sms, maar heeft –naar eigen zeggen – in de loop der jaren last gekregen van de ‘wet van de remmende voorsprong’. De aanvankelijke voorsprong op de concurrenten (waaronder marokko.nl en maghreb.nl) is verdwenen, zeker als het gaat om bezoekersaantallen. Toch blijft [maroc](http://maroc.nl) grote bekendheid genieten. In tegenstelling tot sommige concurrenten is [maroc](http://maroc.nl) niet een onderdeel geworden van een commercieel bedrijf, maar een zelfstandige stichting gebleven. Met steun van het Bedrijfsfonds voor de Pers heeft de stichting onlangs een nieuwe digitaal magazine, NLnext gelanceerd, waarmee het opnieuw een prominente plek hoopt te veroveren.

Daarnaast ligt er het plan om wekelijks een talkshow uit te zenden via internet en tweemaandelijks een digitaal magazine uit te geven. Ook is maroc.nl één van de initiatiefnemers van de site islamwijzer.nl waarin het participeert samen met marokko.nl

Maroc wil een platform bieden voor informatie en communicatie voor allochtone jongeren.

Daarnaast wil zij de belangen en rechten van de gebruikers behartigen en de interactie tussen Marokkanen, Nederlanders en etnische minderheden onderling bevorderen. Behalve op jongeren richt de stichting zich sinds kort ook op de eerste generatie, waarvoor een project is ontwikkeld waardoor ouderen voor weinig geld een pc en internetcursussen kunnen krijgen.

Omvang

Maroc.nl telt 65.000 geregistreerde leden. Per dag verwelkomt de site ongeveer 15.000 unieke bezoekers. Samen waren de leden op 24 januari 2008 verantwoordelijk voor 2,7 miljoen berichten over 186.000 verschillende topics. De leden zijn vooral afkomstig uit Nederland, maar deels ook uit België en diverse andere landen, waaronder uiteraard Marokko. Het drukste was het op het forum op 2 november 2004, de dag dat Theo van Gogh werd vermoord. Toen waren er op het eind van de middag ruim 2.500 mensen tegelijkertijd aan het discussiëren op het forum van maroc.nl

Inhoud

Op de site Maroc.nl kunnen de bezoekers deelnemen aan verschillende discussiefora, ze kunnen chatten, informatie vinden, discussiëren over de islam, het nieuws volgen, daten, spelletjes doen, spullen kopen of verkopen en sterke verhalen vertellen. Maar ook geven jongeren elkaar advies,

bijvoorbeeld bij het maken van huiswerk. In vergelijking met bijvoorbeeld marokko.nl lijkt er op maroc meer aandacht voor religieuze zaken.

Marokko.nl

Marokko.nl is in 2001 opgericht. De stichting, opgericht door enkele oud-bestuurders van maroc.nl, wist snel een plek te veroveren, onder andere door nog in hetzelfde jaar het populaire Marokkaanse trouwmagazine yasmina.nl over te nemen. Met marokko.nl wilden de initiatiefnemers “de achterban informeren, amuseren en tot nadenken zetten.” De site groeide explosief en is inmiddels met voorsprong de grootste allochtone community. Naar schatting is 80% van de bezoekers Marokkaanse Nederlander. De overige 20% is autochtoon of van andere origine.

Omvang

Marokko.nl trekt tussen de 40 en 50.000 unieke bezoekers per dag en heeft op 25 januari 2008 volgens de teller op de site ruim 150.000 geregistreerde leden. Annebregt Dijkman van marokko.nl schat het werkelijke aantal leden rond de 120.000, die vooral uit Nederland en België komen. Dat dit lager is dan de teller op de site aangeeft, kan bijvoorbeeld komen omdat sommige mensen zich meermalen hebben geregistreerd. Gezamenlijk zijn de leden verantwoordelijk voor 13,6 miljoen berichten over ruim 450.000 verschillende onderwerpen.

Inhoud

De openingspagina van marokko.nl een nieuwssite van waaruit kan worden doorgelinkt naar de afzonderlijke fora (waaronder die van yasmina.nl) en weblogs. De inhoud van de fora van marokko.nl is in grote lijnen vergelijkbaar met die van maroc.nl.

Het succes van marokko.nl leidde tot de oprichting van Marokko Media, een marketing en communicatie bedrijf, gespecialiseerd in digitale infotainment. Marokko Media biedt inmiddels diverse sms-diensten en websites, waaronder de eveneens grote Turkse community hababam.nl. In september 2007 is Marokko.nl gestart met een eigen nieuwsdienst, waarbij Marokkaanse jongeren een opleiding krijgen tot journalist. Ook worden twee keer per jaar debatten georganiseerd.

Lokum.nl

Lokum.nl is in maart 2001 opgericht door Faizal Nabibaks en Erdinc Sacan. Lokum.nl wist zich al snel een positie te verwerven als één van de belangrijkste Nederlandstalige Internetplatforms voor Turkse Nederlanders.

Net als Lokum.NL is ondergebracht bij een commercieel bureau, Etnomarketingbureau Etnomedia, maar ook bij Lokum wordt een deel van de werkzaamheden nog door vrijwilligers gedaan.

Omvang

Op Lokum.nl kun je deelnemen aan de discussies zonder dat je je eerst moet registreren. Het is daarom nutteloos iets over de omvang van de website te zeggen op grond van het aantal registraties. Volgens Lokum.nl zelf haalt de website gemiddeld 1500 bezoekers per dag met uitschieters naar boven.

Inhoud

Op deze website kun je terecht om het laatste nieuws te lezen, te chatten, te discussiëren of verhalen te lezen. Ook is er een agenda en zijn er diverse links voor degenen die meer over Turkije willen weten.

Nieuwe Generatie/ Turkse Studenten.nl

Stichting De Nieuwe Generatie is een nog jong initiatief. De stichting wil de integratie en participatie van de "nieuwe Nederlanders" in de Nederlandse samenleving bevorderen en de belangen behartigen van, in Nederland wonende allochtone jongeren (met name Turkse, Marokkaanse, Surinaamse, Antilliaanse, Arubaanse en Chinese achtergrond). Ook wil de Nieuwe Generatie allochtone jongeren kennis laten maken met Nederlandse cultuur en omgekeerd Nederlandse jongeren kennis laten maken met allochtone culturen.

Voor hoger opgeleide allochtone jongeren blijkt het vaak moeilijker om een plek op de arbeidsmarkt te vinden, omdat ze in vergelijking tot hun autochtone leeftijdsgenoten minder toegang hebben tot netwerken die hen kunnen helpen. Stichting de Nieuwe Generatie wil daarom vooral de netwerken van deze jongeren versterken. Door het leggen van de juiste contacten en doelgericht managen van deze contacten, kunnen volgens de stichting professionele relaties worden opgebouwd en kan geschikt werk worden gevonden.

Voorzitter en oprichter Erdiñç Saçan¹⁰: “Door middel van een netwerk kun je op de hoogte blijven van vacatures en potentiële klanten. Tegelijkertijd helpt een netwerk om je naamsbekendheid te vergroten en is het een manier om je kennis uit te breiden en op nieuwe ideeën te komen.”

De Stichting Nieuwe Generatie heeft in één keer een heel stel ‘netwerk websites’ in het leven geroepen. In Nederland: [Turkse-Studenten.nl](http://www.turksestudenten.nl), [Marokkaanse-Studenten.nl](http://www.marokkaansestudenten.nl), [Surinaamse-Studenten.nl](http://www.surinaamsestudenten.nl), [Antilliaanse-Studenten.nl](http://www.antilliaansestudenten.nl) & [Arubaanse-studenten.nl](http://www.arubaansestudenten.nl) en [Chinesestudenten.nl](http://www.chinesestudenten.nl). In België: [Turkse-Studenten.be](http://www.turksestudenten.be) en [Marokkaanse-Studenten.be](http://www.marokkaansestudenten.be) en in Duitsland: <http://www.tuerkischestudenten.de>.

Daarnaast organiseert de stichting activiteiten in real life, waaronder een jaarlijkse netwerkbijeenkomst.

Omvang

Van al deze netwerken is Turkse-studenten.nl met ruim 1300 leden voorlopig het grootste, gevolgd door Marokkaanse studenten.nl met een dikke 500 leden.

Inhoud

Op de websites kunnen de leden hun cv plaatsen en dat van anderen lezen. Ook is er een agenda, zijn er handige links en heeft ieder lid zijn eigen messagebox. Een discussieforum is er niet (meer), omdat de menskracht ontbrak het forum te modereren.

Verder heeft de stichting op de websites campagnes gedraaid voor verschillende werkgevers.

Wijblijvenhier

Wijblijvenhier is één van de weinige echt multiculturele initiatieven op het internet. De redactie van het weblog bestaat uit 3 Pakistani, 3 Marokkanen, een Turk, 2 Indiërs en een Nederlander. De redactieleden zijn weliswaar van verschillende etnische origine, ze delen wel dezelfde religie, namelijk de islam. Wijblijvenhier is in 2005 gestart uit onvrede over de wijze waarop sinds 11 september 2001 en de moord op Theo van Gogh in Nederland werd bericht over moslims. Met hun weblog willen de initiatiefnemers van Wijblijvenhier een reëel beeld schetsen van wat er leeft

---

¹⁰ Oprichter Erdiñç Saçan heeft overigens meer initiatieven op zijn naam staan. Zo is hij ook één van de oprichters van [lokum.nl](http://www.lokum.nl), van de [multiculturele.startpagina.nl](http://www.multiculturele.startpagina.nl) en van de [islam.startpagina.nl](http://www.islam.startpagina.nl).

bij Nederlandse moslims. Dat gebeurt met serieuze stukken, maar ook vaak met humor of een dikke knipoog.

Op het weblog wordt geschreven door een vaste redactie en een groep gastschrijvers, die 'gastarbeiders' worden genoemd. Het weblog wordt geheel op vrijwillige basis onderhouden. (Gast)schrijvers krijgen geen vergoeding. Oprichter Umar Mirza: 'Het gaat ons om het commitment, om mensen die oprecht willen schrijven en het niet doen om hun brood te verdienen. Wijblijvenhier kreeg eind 2005 landelijke bekendheid en tegelijk een forse toeloop nadat het weblog het initiatief had genomen voor de verkiezing van de moslim van het jaar. Alhoewel wijblijvenhier minder interactief is dan eerder genoemde sites, heeft het weblog toch een vaste schare bezoekers weten op te bouwen.

Omvang

Wijblijvenhier trekt dagelijks 4000 bezoekers.

Inhoud

Op het weblog verschijnen voornamelijk blogs. In korte artikelen vertellen de schrijvers over hun persoonlijke avonturen of reageren ze op de actualiteit. In 2005 en 2006 organiseerde het weblog de verkiezing van de *moslim van het jaar*. Soms verschijnt ook iets educatiefs, vaak bedoeld voor niet-moslims, zoals *Islam voor Dummies* en *Het islamitisch vocabulaire*.

Marte Nostro (www.martenostro.nl)

De multiculturele denktank Marte Nostro werd in 2005 opgericht uit onvrede over de wijze waarop het debat over de multiculturele samenleving werd gevoerd en vooral de wijze waarop hierbij op bepaalde probleemgroepen werd gefocust. Oprichtster Xaviera Ringeling: "Je moet je niet richten op bepaalde groepen, maar op de problemen die erachter liggen. Een probleem bestaat nu bij de gratie dat de autochtone meerderheid het een probleem vindt. Als allochtonen moeten we zelf onze agenda bepalen." Marte Nostro betekent: Op eigen kracht. Want wie verandering wil, moet het volgens de oprichters zelf doen. Op haar website schrijft Marte Nostro dat ze het volgende wil bereiken:

- Binnen het politieke krachtenveld invloed uitoefenen en hierdoor concrete resultaten realiseren.
- Een tegenwicht bieden aan de negatieve en probleemgerichte aanpak van problemen die ontstaan uit het tot wasdom komen van de multiculturele samenleving.
- Allochtonen aanspreken die op alle fronten een bijdrage leveren aan de Nederlandse maatschappij. Om te voorkomen dat zij door de stroom van aandacht voor negatieve aspecten van de multiculturaliteit, vervreemden en zich van deze maatschappij afkeren.
- Kritisch en eerlijk naar de eigen verantwoordelijkheid kijken, om op die manier aan oplossingen bij te dragen. Zonder hierbij de schuldvraag aan de orde te stellen.

Na een enthousiast begin met 5 vrijwilligers en aandacht in de landelijke pers, zakte het initiatief langzaam in. Door andere activiteiten en werkzaamheden van de initiatiefnemers (zo was Xaviera Ringeling kandidaat-kamerlid in 2006) nam het animo langzaam af. De website bestaat nog steeds, maar er gebeurt al lange tijd niets meer op.

Omvang

In hoogtijdagen trok de website 400 tot 500 bezoekers per dag.

Inhoud

Op de website van Marte Nostro is een forum, er staan opinie-artikelen en nieuwsberichten die voor een belangrijk deel zijn overgenomen van het Allochtonenweblog.

Allochtonenweblog

Het Allochtonenweblog is in september 2005 gestart. De site ontwikkelde zich tot een verzamelplaats van berichten en opinies die iets te maken hadden met de integratie van etnische minderheden in Nederland. Veel aandacht werd besteed aan migrantenorganisaties. Het Allochtonenweblog groeide in twee jaar uit tot een belangrijke site in Nederland en België op dit terrein en werd in hoogtijdagen gerekend tot de 15 invloedrijkste weblogs van Nederland. Dit weblog was vooral bedoeld om te informeren. Na relatief veel racistische reacties werd besloten de mogelijkheid om te reageren te bemoeilijken. Het Allochtonenweblog heeft zich door het gebrek aan interactiviteit niet ontwikkeld tot een allochtone community en valt in die zin buiten dit onderzoek. In november 2007 werd het weblog tijdelijk stopgezet, omdat het onderhoud van het weblog teveel vrijwilligersuren per week ging kosten. In maart 2008 heeft het weblog een doorstart gemaakt met een groter aantal redactieleden en columnisten. Ook zal er samengewerkt gaan worden met maroc.nl

Omvang

Het Allochtonenweblog trok tussen de 500 en 2500 bezoekers per dag. Vanaf ruim 120.000 internetaansluitingen werd meermalen een bezoek gebracht aan het weblog. Op de wekelijkse nieuwsbrief waren een kleine 900 personen en instellingen geabonneerd. Het Allochtonenweblog ontwikkelde zich vooral tot een platform voor migrantenorganisaties en professionals: onderzoeker, journalisten, beleidsmakers en politici waren op de nieuwsbrief van het weblog geabonneerd.

Inhoud

Op het Allochtonenweblog werd een overzicht gemaakt van de interessantste berichten en opinies die elders op het net verschenen over de integratie van allochtonen. In de loop van de tijd verschenen steeds meer eigen artikelen en opinies die door de beheerder(s) en vaste bezoekers werden geschreven.

8. De mensen achter de communities: betrokken en onafhankelijk

“We willen onafhankelijk zijn: onafhankelijk van de overheid, onafhankelijk van de eerste generatie en onafhankelijk van allerlei instellingen” (Erdinc Sacan, Nieuwe Generatie).

Alhoewel er sprake is van grote verschillen tussen de onderzochte initiatieven, hebben ze ook een aantal duidelijk overeenkomsten.

Alle initiatieven zijn min of meer ontstaan uit:

- onvrede over de berichtgeving in de kranten, op radio en tv; deze oude media berichten “te eenzijdig”, “te negatief” en “te ongenueanceerd” over allochtonen, “ze laten slechts een beperkt aantal deskundigen aan het woord en zelden allochtonen zelf”, “de redacties hebben weinig kennis van de achtergronden van allochtonen en de islam” en “er is weinig aandacht voor onderwerpen die allochtonen interesseren”
- de gesignaleerde behoefte onder allochtone jongeren om elkaar te ontmoeten en ervaringen uit te wisselen zonder bemoeienis van de ouders/ eerste generatie
- de overtuiging dat jongeren beter kunnen deelnemen aan de Nederlandse samenleving wanneer ze beter geïnformeerd zijn.

Verder geven de geïnterviewden zonder uitzondering blijk van een grote behoefte aan financiële onafhankelijkheid. Ze willen geen van allen aanspraak maken op structurele subsidie van de overheid, omdat ze bang zijn daarmee te afhankelijk te worden. “De overheid en veel grote

instellingen denken teveel top-down. Wij weten beter wat er bij onze achterban leeft en willen de jongeren zelf de ruimte geven dat te formuleren”, aldus Erdinc Sacan. “We willen zelf bepalen wat we schrijven”(Umar Mirza, Wij Blijven Hier) . “We vinden het erg belangrijk zo onafhankelijk mogelijk te blijven” (Mohamed Aissati, Maroc.nl).

Sommige van de sites ontvangen wel subsidies van de (lokale) overheid en van fondsen voor tijdelijke projecten. Verder verwerven sommigen inkomsten via sponsorbijdragen (banners). Maar ook de organisaties die het goed lukt extra geld te werven, zijn tegelijkertijd bewust van het gevaar dat het teveel wordt en de banners het karakter van een site teveel beïnvloeden. Annebregt Dijkman (Marokko.nl): “Het is belangrijk dat de jongeren die onze sites bezoeken, het als hun eigen sites blijven beschouwen. Wanneer een overheid, bedrijf of fonds te nadrukkelijk aanwezig is, bestaat het gevaar dat we onze leden van ons vervreemden.”

9. *De rol van de vrijwilligers*

Alle communities draaien in meer of mindere mate op de inzet en soms eigen bijdragen van vrijwilligers. Dit geldt ook voor de communities die inmiddels een bedrijf achter zich hebben staan.

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen ‘georganiseerde vrijwilligers’ en ‘ongeorganiseerde vrijwilligers’.

De *georganiseerde vrijwilligers* hebben direct contact met degenen die verantwoordelijk zijn voor de community. Deze georganiseerde vrijwilligers werken – in onderlinge afstemming- aan het beheer en de ontwikkeling van de site of community.

De *ongeorganiseerde vrijwilligers* daarentegen zetten zich ook in voor de community of de leden daarvan, maar doen dat geheel op eigen initiatief. De ongeorganiseerde vrijwilligers zijn meestal niet verantwoordelijk voor het beheer van de community. We leveren ze op eigen initiatief berichten en nieuwtjes of vervullen ze vrijwillig activiteiten voor andere leden van de community. Ze vervullen de rol van adviseur, hulpverlener of zetten zich in voor vormen van peer-to-peer educatie.

Een voorbeeld van dit laatste is de gepensioneerde docent Harry (niet zijn echte naam), die er soms bijna een dagtaak van maakte jongeren op verschillende fora bij te staan met hun huiswerk. Een ander voorbeeld van een ongeorganiseerde vrijwilliger is Nicolaas, die zich zowel voor marokko.nl als het Allochtonenweblog heeft ingezet. Voor beide fora zocht hij relevante artikelen die hij mailde aan de webmaster van het Allochtonenweblog of die hij zelf plaatste op één van de fora van marokko.nl.

Over het aantal *ongeorganiseerde vrijwilligers* valt weinig zinnigs te zeggen. Afhankelijk van de omvang van de community kan het een enkeling zijn tot vele honderden bij de grotere sites.

Bij de kleinere communities en sites zijn maar een beperkt aantal (1-10) *georganiseerde vrijwilligers* betrokken, die zich 20 tot 30 uur per week voor de site inzetten. Daarnaast is er vaak een grotere groep die een paar uur per week of soms zelfs een paar uur per maand actief is. Maroc.nl draait op 20 vrijwilligers, Wijblijvenhier op 30 vrijwilligers en bij de grootste community, marokko.nl, zijn ongeveer 100 georganiseerde vrijwilligers actief die tussen de 2 en 14 uur per week actief zijn.

De activiteiten die *georganiseerde vrijwilligers* verrichten lopen uiteen. De volgende activiteiten worden meermalen genoemd:

Modereren van discussies, (bestuurs) overleggen, organisatie van activiteiten in *real life*, projecten ontwikkelen, artikelen schrijven, financiële zaken, het benaderen en inplannen van moderators

en schrijvers van artikelen en columns, technisch onderhoud/ontwikkeling van de sites, vertegenwoordigen van de site/ community, reageren op post (mail), opbouwen en onderhouden van contacten met mogelijke sponsors. Het weblog Wijblijvenhier is in 2007 ook gestart met het opnemen van korte filmpjes. Hiervoor zocht het weblog ook vrijwilligers die handig waren met de camera en montage.

Nieuwe georganiseerde vrijwilligers worden via het net, meestal de eigen community en de eigen netwerken geworven. Vaak bieden mensen zich vanzelf aan, vooral bij de grotere communities gebeurt dit met regelmaat. Vrijwilligers worden geselecteerd op motivatie, commitment en betrokkenheid bij de doelstellingen van de site. Voor vrijwilligers die artikelen of columns willen schrijven is het van belang dat ze kunnen schrijven en ook dat hun stukken passen bij de cultuur van de community. Moderatoren worden onder andere geselecteerd op hun motivatie en betrokkenheid, het aantal berichten dat ze in het verleden hebben geplaatst en hoe ze zich in verschillende discussies hebben gedragen.

Moderatoren: de vrijwillige poortwachters van de communities

Het modereren van reacties is één van de belangrijkste en soms ook zwaarste taken van vrijwilligers die een weblog of community beheren. Sommige initiatieven hebben het reageren op berichten daarom moeilijker gemaakt of zijn zelfs gestopt met het bieden van de mogelijkheid om te reageren. Op het Allochtonenweblog werd besloten tot modereren nadat bleek dat een kwart van de reacties haatdragend, racistisch of pornografisch was. Ook de oprichters van de websites van de Nieuwegeneratie kozen er voor het posten van reacties voor toevallige passanten te bemoeilijken. Na een tijdje is de stichting gestopt met het forum.

Voor het voortbestaan van de grotere sites is het essentieel dat de bezoekers/leden zoveel mogelijk hun hart kunnen luchten. Tegelijkertijd weten de beheerders van sites als maroc.nl en marokko.nl dat ze door hun fora kwetsbaar zijn: justitiële instellingen, de AIVD, het Meldpunt Discriminatie Internet en de PVV volgen immers kritisch de discussies op hun communities.

Maroc.nl en marokko.nl investeren daarom veel in moderators die toezicht moeten houden op het verloop van de discussie. Er zijn spelregels opgesteld, die de grenzen trekken waarbinnen de discussies plaats moeten vinden. Mensen die zich niet aan deze regels houden, worden tijdelijk of definitief van de discussiefora uitgesloten.

10. Ondersteuningsbehoeften van de initiatiefnemers

De initiatiefnemers van de allochtone communities hebben allemaal zelfstandig hun initiatief vorm gegeven zonder hulp van professionele instellingen die vrijwilligersinitiatieven ondersteunen. Aan de medewerkers van de initiatieven die in het kader van dit onderzoek zijn geïnterviewd is gevraagd of zij achteraf, bij de start van hun initiatief, op bepaalde onderdelen ondersteuning of advies gehad zouden hebben willen. Hierbij zijn aan hen ondersteuningsvragen voorgelegd die het vaakst werden genoemd tijdens een kwalitatief en kwantitatief onderzoek dat ACB in 2006 hield onder 68 allochtone vrijwilligersorganisaties.¹¹ Daarnaast zijn enkele vragen toegevoegd op grond van de ervaringen die de onderzoeker had met het Allochtonenweblog die specifiek zijn voor het werk op internet.

---

¹¹ In 2006 deed ACB Kenniscentrum een uitgebreid kwalitatief en kwantitatief onderzoek naar de ondersteuning van 68 allochtone vrijwilligersorganisaties. Hierbij werd gekeken naar de inhoudelijke en financiële ondersteuning die zij krijgen van (lokale) overheden. Op grond van dit materiaal, verschillende interviews en de ervaring van ACB op dit terrein, is in de publicatie Pijlers voor Bruggenbouwers (Butter, 2006) een overzicht gemaakt van de belangrijkste ondersteuningsvragen van de organisaties en de meest voorkomende knelpunten. Ook zijn er aanbevelingen geformuleerd aan lokale overheden en ondersteuners.

Op de volgende onderdelen hadden de instellingen achteraf wel advies willen hebben:

- oprichting (rechtsvorm)
- werven en behouden van vrijwilligers (3x)
- kiezen van een passende organisatiestructuur (4x)
- functies en taken van bestuursleden (4x)
- vergadertechnieken
- voorlichting en pr (3x)
- verslaglegging (2x)
- personeelsaangelegenheden (2x)
- begroting
- financiële planning
- boekhouden (4x)
- financieel jaarverslag (2x)
- werven van subsidies en fondsen (4x)
- vinden van informatie (content)
- schrijven voor het internet (3x)
- zoeken van schrijvers en columnisten (4x)
- auteursrechten: wat mag wel en wat mag niet? (6x)
- ontwikkelen van richtlijnen voor het modereren van reacties (5x)
- zoeken van huisvesting (2x)
- techniek: ontwikkelen van websites
- opstellen van werkplannen (2x)
- opstellen inhoudelijk jaarverslag (2x)
- projectmatig werken (3x)
- onderhouden van een subsidierelatie met de (lokale) overheid (2x)

Opvallend, maar niet verrassend, is dat in vergelijking met het onderzoek dat het ACB in 2006 onder traditionele migrantenorganisaties hield, de ondersteuningsvragen van de beheerders van de communities voor een belangrijk deel betrekking hebben op het (inhoudelijk) onderhouden van de website.

Auteursrecht

Uit de inventarisatie bleek dat de meeste ondersteuningsvragen het auteursrecht betreffen. Op praktisch alle internetfora staan vele berichten of plaatjes die zijn overgenomen van andere bronnen op het internet. De berichten en plaatjes worden overgenomen door de beheerders van de sites, maar ook de deelnemers aan de fora nemen vaak copy-paste berichten over van andere bronnen.

Vaak wordt gedacht dat het volstaat bij het artikel een bron te vermelden, maar dat is niet juist. Een klein fragment citeren mag wel, maar een heel artikel overnemen mag volgens de Auteurswet alleen nadat de maker toestemming heeft gegeven. De Nederlandse Auteurswet stamt nog uit 1912, een tijd dat er van computers, kopieerapparaten en internet nog geen sprake was.

Alhoewel op bijna alle internetfora het auteursrecht op grote schaal wordt geschonden, gebeurt het maar zelden dat daar juridisch tegen wordt opgetreden. Wanneer dat wel zou gebeuren, zouden de communities enorme boetes boven het hoofd hangen en zou er in het vervolg nog veel strenger gemodereerd moeten worden.

Omdat de Auteurswet uit 1912 moeilijk te handhaven lijkt en onvoldoende aansluit bij het digitale tijdperk, wordt geregeld gepleit voor een update van de wet.

Ook biedt het concept van Creative Commons auteurs, kunstenaars, wetenschappers en onderwijzers de mogelijkheid om op een flexibele manier met hun auteursrechten om te gaan.

Met een Creative Commons licentie behoud je al je rechten, maar geef je aan anderen toestemming om (delen van) je werk te verspreiden, met anderen te delen of bij sommige type licenties het ook te bewerken.

11. Samenvattende conclusie

Jongeren, autochtoon en allochtoon, lijken minder bereid zich in te spannen voor de traditionele vrijwilligersorganisaties. Dat komt misschien omdat deze organisaties een imago-probleem hebben¹², maar het is ook mogelijk dat ze minder aan sluiten bij de wijze waarop jongeren hun leven vorm geven.

De huidige, jonge vrijwilliger is een 2.0 vrijwilliger, die in vergelijking met zijn ouders minder snel een langdurige relatie met een organisatie aangaat. Deze 2.0 vrijwilliger leeft in verschillende lichte gemeenschappen en sociale netwerken tegelijk. De kracht van die netwerken is dat ze de ruimte bieden voor een meervoudige identificatie.¹³ Ze zijn vooral voor jongeren een primaire bron van informatie, identificatie en sociale interactie.¹⁴ Jongeren zappen van netwerk naar netwerk. Dankzij SMS, MMS, hyveskrabbels en microblogs als Twitter kunnen ze permanent met hun netwerken in contact zijn, al is het alleen maar om de openingsvragen te stellen: ‘waar ben je’ en ‘wat doe je?’.

Fysieke afstanden zijn dankzij de digitale communicatiemiddelen verdwenen. Voor allochtone jongeren betekent dit dat ze veel gemakkelijker binding kunnen houden met het land van herkomst. Jongeren met een islamitische achtergrond kost het minder moeite in contact te blijven met de Ummah, de internationale gemeenschap van moslims. Zo kan het gebeuren dat bijvoorbeeld een islamitische jongere in Amsterdam zich sterker verbonden voelt met een islamitische jongere uit Rabat, Istanbul of Gaza dan met een leeftijdgenoot uit dezelfde stad. Dat kan ook consequenties hebben voor zijn of haar tijdsbesteding.

Minder invloed traditionele instituties

De invloed van de netwerken waarvan jongeren deel uitmaken gaat ten koste van traditionele instituties als school en gezin. Hetzelfde geldt voor de traditionele vrijwilligersorganisatie, die het in omvang, bereik, dynamiek en organisatiekracht vaak moet afleggen tegen communities op het internet.

Zo kan zich de situatie voordoen dat een flink gesubsidieerde vrijwilligersorganisatie blij is met 50 allochtone jongeren op een discussieavond, terwijl op hetzelfde moment honderden jongeren zonder een centje staatsteun over hetzelfde onderwerp discussiëren en informatie uitwisselen op het internet. Het voordeel aan de bijeenkomst op het internet is dat de jongeren kunnen deelnemen aan de discussie terwijl ze tv kijken of met een vriend(in) bellen. Ze kunnen er voor kiezen anoniem deel te nemen, ze hoeven niet te wachten op de microfoon van de discussieleider en ook niet op een papieren verslag van de bijeenkomst. Ze kunnen zelf meeschrijven aan het verslag en met tags (trefwoorden), rss feeds en google snel aanvullende informatie zoeken.

Segregatie of emancipatie op het internet?

Allochtone communities als bijvoorbeeld marokko.nl, maar ook maghreb.nl, maroc.nl, yasmina.nl, waterkant en lokum.nl hebben ieder een bereik van vele tienduizenden allochtone jongeren. De meeste van deze communities hebben meer vaste leden en bezoekers dan bijvoorbeeld de Nederlandse politieke partijen betalende leden hebben.

Dat allochtone jongeren elkaar op het internet opzoeken, betekent overigens niet dat er sprake is van gebrekkige integratie op het internet. Allereerst is het goed te beseffen dat de allochtone sites

---

¹² Zoals opgemerkt in het Onderzoeksverslag Vrijwilligerswerk van de Nationale Jeugd Raad (2005)

¹³ Valerie Frissen (2008, blz. 33)

¹⁴ Idem (blz. 32)

ook actief bezocht worden door autochtone jongeren. Daarnaast begeven allochtone jongeren zich op hun beurt niet alleen op hun eigen communities. Ze halen hun informatie ook van andere sites en nemen soms ook deel aan discussies elders op het net.

Relevant in dit verband is het onderzoek van d'Haenens e.a. waaruit blijkt dat het niet zo is dat allochtone jongeren die veel de media uit het eigen land volgen, niet geïnteresseerd zouden zijn in wat er in Nederland gebeurt. Integendeel. Allochtone jongeren, in ieder geval Marokkaanse en Turkse jongeren blijken ondanks het gebruik van 'eigen media' meer tijd te besteden aan het bijhouden van het Nederlandse nieuws dan autochtone jongeren (72% autochtoon, 80% Turks en 88% Marokkaans). (d'Haenens et al., 2004).

De jongeren die aan deze communities deelnemen zijn niet alleen passieve consumenten van vertier en informatie; ze discussiëren, ze helpen elkaar bijvoorbeeld met huiswerk, met het vinden van een baan of met het bespreken van diverse kwesties waarop in real life een taboe heerst. Om het leven op deze communities in goede banen te leiden en levendig te houden, zijn er dagelijks vele honderden vrijwilligers acties die zich in georganiseerd of ongeorganiseerd verband inzetten.

Allochtone communities bieden dus niet alleen ruimte voor het proces van 'bonding', ofwel het versterken van de interactie binnen de eigen groep. Ze ondersteunen ook de functie van 'negotiating' door discussies te faciliteren over de vraag hoe je als allochtoon in een Nederlandse cultuur je identiteit kunt behouden. Ook bieden de communities mogelijkheden voor het proces van 'bridging', de interactie met mensen uit andere groepen en tenslotte bieden ze praktische tips om succesvol te zijn op school, op de arbeidsmarkt of, ook belangrijk, in relaties.

De beheerders van de allochtone communities zijn er dan ook van overtuigd dat hun initiatieven bijdragen aan de emancipatie van hun leden/bezoekers. En er is ook geen reden om hieraan te twijfelen.

Initiatieven van (allochtone) jongeren op het internet die een groot bereik hebben, verdienen dan ook een positieve benadering van (lokale) overheden en fondsen. Dat hoeft niet te betekenen dat er met deze organisaties een langdurige subsidierelatie moet worden aangegaan. Zonder uitzondering geven de organisaties in dit verkennende onderzoek namelijk aan dat ze veel belang hechten aan financiële en inhoudelijke onafhankelijkheid.

Wel zou er op projectmatige basis meer in deze communities geïnvesteerd kunnen worden. Ook zouden de beheerders/bestuurders van de communities in sommige gevallen een serieuze gesprekspartner van de (landelijke) overheid kunnen zijn. Zij weten beter dan veel van de huidige gesprekspartners (vaak eerste generatie) wat er leeft onder allochtone jongeren. Ook is het zinvol te investeren in het trainen en begeleiden van moderatoren, waarbij dan ook aandacht aan het auteursrecht besteed zou moeten worden.

Voor het onderwijs, welzijnsinstellingen en de traditionele vrijwilligersorganisaties is het zaak hun wijze van communiceren en kennisoverdracht aan te passen aan het digitale tijdperk en de wijze waarop jongeren hun netwerken vormgeven. Een leraar, een welzijnswerker of bestuurder van een vrijwilligersorganisatie die niet weet waar termen als Twitter, hyves, RSS of tags voor staan, heeft een achterstand, omdat hij minder zicht heeft op de wijze waarop jongeren met elkaar communiceren.

Vrijwilligersorganisaties zullen verder kritisch moeten kijken of ze een deel van hun activiteiten niet zodanig kunnen organiseren dat het voor jongeren aantrekkelijker wordt deel te nemen. Zorg

dat het mogelijk is voor vrijwilligers om zich voor een kortere tijd aan een organisatie te verbinden, maak van activiteiten hapklare brokken en kijk, met de jongeren, welke van de activiteiten ook digitaal zijn uit te voeren. Is het voor alle (commissie en bestuurs) vergaderingen even noodzakelijk dat iedereen fysiek aanwezig is?

Voor onderwijs en ouders is er een taak weggelegd om jongeren kritisch te leren omgaan met de media die ze gebruiken. In dit verband wordt ook wel gesproken over het bijbrengen van mediawijsheid, waarmee het geheel van kennis en vaardigheden wordt bedoeld waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een wereld waarin diverse media een belangrijke rol zijn gaan spelen. Veel ouders zullen hiertoe onvoldoende in staat zijn en ondersteuning nodig hebben. Ook is het van belang dat hiervoor materiaal ontwikkeld wordt.

Tot slot enkele tips voor degenen die zelf een community willen starten. De tips zijn van de ervaren beheerders.

- denk niet te groot, neem de tijd
- trek ervaren mensen aan die zich voor je willen inzetten
- zorg dat je een kleine kerngroep hebt die bestaat uit mensen waar je altijd een beroep op kunt doen
- begin op een 'plek' op het net waar mensen al komen
- kies een specifieke invalshoek en doelgroep
- onderhoud bewust de relatie met je community en let er op dat je activiteiten altijd weer ten goede komen aan de community
- begin op tijd na te denken over zaken als huisregels, modereren, auteursrecht en eventueel bescherming van persoonsgegevens
- kom met een originele boodschap
- zoek geregeld iets waarmee je mensen een beetje tegen de haren instrijkt
- verwacht niet er heel snel rijk van te worden ;-)

Ewoud Butter, Amsterdam, zomer 2008